

GROENE AGENDA 2015-2025

Vooraf

Zwolle heeft gekozen voor het opstellen van een Groene Agenda als actualisatie van het Groenbeleidsplan (GBP) uit 1998. De Groene Agenda is globaler van aard en bepaalt de opstelling en rol van de gemeente Zwolle ten aanzien van nieuwe ontwikkelingen in het groen, die niet voorzien waren in het GBP. Het kán globaal omdat alle beleidsuitgangspunten uit het GBP onverkort van kracht blijven (bijlage 1). De Groene Agenda richt zich vooral op de ontwikkelingsaspecten van het groen en niet op de aspecten van het onderhoud. Daarvoor wordt de BOR- visie opgesteld.

Andere tijden, nieuwe richtingen voor het groen

Zwolle is een groene stad. Dat draagt bij aan een aantrekkelijk woonklimaat. Zwolle scoort mede door het groen hoog in ranglijsten, zoals die van de Atlas voor Gemeenten uit 2013. De stad heeft zijn beroemde Groene Vingers, die het groen in de stad onderling en met het buitengebied verbinden. Dit vergroot de beleving van het groen voor bijvoorbeeld wandelaars, fietsers en kanoërs, en versterkt ecologische routes en cultuurhistorische patronen. Daarmee is het groen een drager van de stedelijke structuur en identiteit.

Groenbeleid, een analyse

Het groen in de gemeente Zwolle heeft zich de afgelopen jaren goed ontwikkeld en wordt intensiever gebruikt dan ooit. Het Groenbeleidsplan 1998 heeft daaraan sterk bijgedragen. Een groot deel van de daarin genoemde Beleidsuitgangspunten gelden nog onverkort (bijlage 1). Veel projecten zijn uitgevoerd (bijlage 2). Opvallende resultaten op een rij:

1^e Zwolle heeft zich naar het water gekeerd en de groene oevers langs het water herontdekt.

Langs de IJssel, Vecht, Zwarte Water, Westerveldse Aa en de Weteringen zijn nieuwe natuurgebieden ontstaan en is recreatief medegebruik mogelijk geworden (voorbeelden Vreugderijkerwaard en Struinwaard). Opgaven liggen o.a. nog bij de oevers langs het Zwarte Water en een herstelkans van de Zandwetering.

2^e De bruikbaarheid en bereikbaarheid van de parken is verbeterd en uitgebreid

Bestaande parken zoals Wezenlanden, Nooterhof, Eekhout, Potgietersingel en Hogenkamp zijn gerevitaliseerd. Ook de groene wandeling langs de singel rondom de binnenstad is sterk verbeterd. Nieuwe parken en groenstructuren zijn aangelegd zoals het Twistvlietpark in Stadshagen, Schellerdriehoek etc. Opgaven liggen o.a. nog bij de Nooterhof–Marlanden A, de omgeving van Hofvliet en in Dieze (Diezerpark).

3^e De recreatieve routes in het groen zijn aangevuld en verbeterd.

Veel recreatieve fietsroutes, onder meer in het Rondje Zwolle, zijn verbreed. Bovendien zijn er flink wat nieuwe routes toegevoegd. Het gebruiksplezier is toegenomen door een betere verharding. Opgaven zijn o.a. nog de invulling van ontbrekende schakels (bijvoorbeeld langs het Zwarte Water) en de verbetering van het wandelnetwerk (door vrij liggende wandelpaden, gescheiden van fietspaden).

4e In de stadsranden zijn nieuwe uitloop- en natuurgebieden gerealiseerd.

Voorbeelden zijn Goosebroek (langs de Westerveldse Aa ter hoogte van Oosterenk), Zalné, Gerenvonder, Vegtclusterbos, Bikkenrade, bos bij Wijthmen en Zandhove, etc.. Opgave is onder meer het verder faciliteren van de professionele stadslandbouw in de stadsranden. Deze kan tevens bijdragen aan de natuurontwikkelingen en het recreatief medegebruik zoals bij de Vreugdehoeve.

5e Veel beleidsproducten zijn gerealiseerd.

Aanvullend is het Landschapsontwikkelingsplan opgesteld, dat zeer nuttig is geweest bij het toepassen van het instrumentarium van Groene en Blauwe Diensten en bij de nieuwe bestemmingsplannen Buitengebied. De Groene Kaart legt o.a. de geactualiseerde stedelijke hoofdgroenstructuur en wijkgroenstructuur vast en is daarmee eveneens een kaderstellend document.

Nieuwe ontwikkelingen

Er zijn nieuwe ontwikkelingen bij groen en recreatie die in de toekomst aandacht vragen. Voor landschap is al recentelijk beleid gemaakt. Voor het groenbeheer is op dit moment de nieuwe BOR-visie in de maak en voor sport wordt dit jaar eveneens een agenda opgesteld. Voor de onderstaande punten biedt het huidige Groenbeleidsplan echter onvoldoende basis voor het bepalen van de gemeentelijke opstelling en rol. Een actualisatie is daarom noodzakelijk. Het gaat om de onderstaande in willekeurige volgorde opgesomde punten, die op de volgende pagina's zijn toegelicht:

- 1 Andere maatschappij, andere overheid
  - 1.1 Zelf doen in het groen
  - 1.2 Andere planning en tijdelijk gebruik van openbaar groen
  - 1.3 Waarde van het groen

- 2 Ander gebruik van groen
  - 2.1 Eetbaar groen
  - 2.2 Groen als werkomgeving
  - 2.3 Groen als podium
  - 2.4 Natuurlijk spelen
  - 2.5 Groen voor nieuwe gebruiksvormen

- 3 Maatschappelijke baten
  - 3.1 Biodiversiteit
  - 3.2 Natuureducatie
  - 3.3 Groen voor gezondheid
  - 3.4 Klimaatverandering
  - 3.5 Groen en nieuwe energiebronnen

In de puntsgewijze toelichting is bij het onderdeel "accent" ook beschreven welke aard de gemeentelijke rol heeft: actief, faciliterend of volgend.

Een actieve rol kan betekenen dat de gemeente de realisatie zelf ter hand neemt. Vaker zal het samen met partners worden gerealiseerd, door bundelen en synchroniseren van investeringsstromen. Een faciliterende rol betekent dat de gemeente vooral verbindend en stimulerend bezig is ten aanzien van andere partijen. Deze nemen het initiatief en zo nodig stelt de gemeente daarbij nieuwe kaders. Een volgende rol betekent dat de gemeente de realisatie overlaat aan derden binnen de bestaande kaders.

Naast bovenstaande afweging is relevant of een project c.q. initiatief past binnen het gemeentelijke (groen)beleid, of er breed draagvlak voor is en of er sprake is van financiële haalbaarheid. Duidelijk mag zijn dat uitvoering van de agenda gespreid is over een langere periode en dat het bestuur in aparte voorstellen aan de raad voorlegt welke onderwerpen wanneer en met welke inzet van middelen worden opgepakt.

Groenbeheer

Het beheer en onderhoud van het groen wordt grotendeels geregeld in de BOR-visie. Bij nieuwe ontwikkelingen speelt niet alleen de keuze van een eenmalige inzet of investering een rol, maar ook de gevolgen voor het groenbeheer (de *total cost of ownership*). Goede afstemming van nieuwe investeringen met het MeerjarenOnderhoudsplan (MJOP) kunnen besparingen opleveren.

1 Andere maatschappij, andere overheid

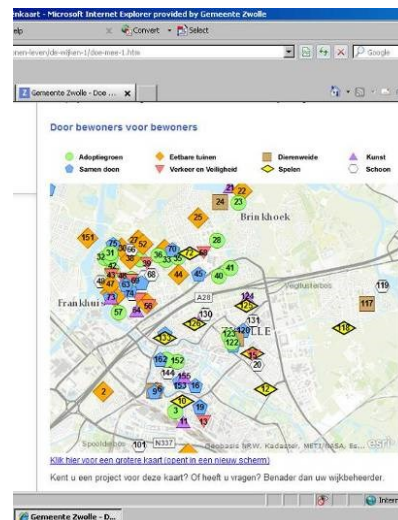
Zwolle blijft naar verwachting in de toekomst licht groeien. Voor een leefbare en daarmee aantrekkelijke stad zijn een goede woon- en werkomgeving tegenwoordig een harde randvoorwaarde. De aanwezigheid van groen staat zonder uitzondering in de top 3 van woonwensen. Zwolle scoort daarbij goed. De ruimtelijk ontwikkelingen zullen minder ingrijpend zijn, maar veelal wel dynamischer en daardoor minder goed voorspelbaar. Een andere, kleinere overheid moet daarop inspelen door een flexibele opstelling en het voeren van regie. Daarbij gaat het om het benutten van maatschappelijke initiatieven en het betrekken van (markt)partijen.

1.1 Zelf doen in het groen

Een kleinere overheid kan minder zelf doen. Er is een grotere inbreng van bewoners, bedrijven en instellingen nodig. Tegelijk willen bewoners graag meer invloed en mogelijkheden. Mensen beginnen in nieuwe, lokale verbanden samen te werken. Dit gebeurt bijvoorbeeld in de energieproductie. ICT en sociale media spelen hierbij een rol.

Bewoners adopteren openbaar groen

kaart met projecten op de site

Zelf doen in Zwolle

De mogelijkheden om bij te dragen aan de inrichting en het beheer van de woonomgeving, zijn in 2013 aangegeven in een boekje en op de site <http://www.zwolle.nl/doemee>. Ter stimulans is een ideeënkaart opgenomen met de vele initiatieven die al spelen. Een groot deel daarvan heeft betrekking op groen. Deels zijn het bestaande ideeën, zoals de aanleg van geveltuinen, nutstuinen en buurtweides. Nieuw is bijvoorbeeld dat bewoners de mogelijkheid hebben om openbaar groen te adopteren. Ook plaatsen bewoners zelf kleine speeltoestellen. In samenwerking met bedrijven en instellingen ontstaan meer omvangrijke burgerinitiatieven, zoals Schellerdriehoek en Stadshoeve (Stadshagen). Hierdoor nemen echter de verantwoordelijkheden voor bewoners toe.

Toekomst

Sommige initiatieven hebben zich in de loop der tijd bewezen. Andere bevinden zich meer in een experimenteel stadium. Het is zaak om te leren van de resultaten en te bekijken hoe duurzaamheid en continuïteit zijn te bereiken. De provinciale stimulans met het initiatief "Groene Loper" draagt hier aan bij en wordt opgepakt door lokale initiatieven. Bij dit alles speelt de vraag: wat moet gereguleerd worden en wat kan vrij gelaten worden, kortom waar moet het basispakket van de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de openbare ruimte uit bestaan?

Accent

Faciliteren van het zelf doen in het groen door het verhelderen van de kaders (o.a. actualiseren van de driedeling Natuur-, Gebruiks- en Beeld-groen) en het ontwikkelen/verbeteren van een database (website waarop eigendom, contactpersoon, contractvorm, contractduur, openbare toegankelijkheid e.d. zichtbaar zijn).

1.2 Andere planning en tijdelijk gebruik van openbaar groen

Het stedelijk openbaar groen is in de 20^e eeuw gegroeid tot bij uitstek een taak van de (gemeentelijke) overheid. In de 21^e eeuw ontstaat hierin een nieuwe taakverdeling. Kwetsbaar, waardevol groen verdient bescherming. Het waarborgen van een groene woonomgeving is nodig. Groene structuurdragers zullen zich meer gefaseerd en modulair ontwikkelen. Voor het behoud en de ontwikkeling van het groen zijn nieuwe strategieën nodig. Daarbij speelt tijdelijk grondgebruik een grotere rol. Fasering vraagt langere termijnen. Gronden kunnen tijdelijk een ander gebruik krijgen. Er is een toenemend aantal voorbeelden van stadslandbouw op braakliggende grond. Maar ook sport, natuurlijke speelplaatsen of terreinen voor honden behoren tot de mogelijkheden.

'Stukje bij beetje': gefaseerd herstel van de Westerveldse Aa

Fasering en tijdelijk gebruik in Zwolle

De aanwezigheid van het Groenbeleidsplan maakt het de gemeente Zwolle mogelijk om snel in te spelen op kansen. Doordat doelen en projecten zijn geformuleerd, is vaak meegelift met particuliere ontwikkelingen en plannen van andere overheden. Voorbeelden zijn de Westerveldse Aa ('Stukje bij beetje'), de Katerdijk, Nationaal Landschap IJsseldelta en Ruimte voor de Vecht.

Voor tijdelijk gebruik van gronden zijn richtlijnen gemaakt. Verschillende initiatieven beginnen vorm te krijgen. Voor bijvoorbeeld Stadshagen en de Stationsomgeving kan tijdelijk gebruik bijdragen aan de aantrekkelijkheid van de locatie.

Toekomst

De inzet van de gemeente is geformuleerd in het Groenbeleidsplan. Een deel van de wensen is nog niet gerealiseerd. Het is zaak nog sterker dan voorheen alert te zijn op de ontwikkelingen in de stad om daarmee projecten uit het Groenbeleidsplan uit te voeren. Door de andere tijden en de ontwikkeling van Zwolle zijn er nieuwe wensen. Het Groenbeleidsplan heeft aangetoond dat een wensenlijstje goed werkt.

Accent

Inventariseren van groene wensen om samen te kunnen werken met anderen. Voor de komende periode staan o.a. op de rol: Zwartewaterzone (partner waterschap), Stadshagen, Herfte (partner Prorail) en initiatieven uit Klimaatactieve stad. Voor wat betreft het tijdelijk gebruik ligt het accent op faciliteren binnen de kaders van een te actualiseren functie- zoneringsplan van het groen (Natuur-, Gebruiks- en Beeld-groen).

1.3 Waarde van groen

Allereerst biedt "groen" bewoners en bezoekers rust en ruimte voor ontspanning, sporten, genieten van de natuur en aangenaam wandelen, fietsen en varen. Er zijn echter ook tal van andere functies van groen. Een groene omgeving maakt mensen gezonder, doordat het stress vermindert en beweging stimuleert. Groen zorgt voor biodiversiteit, neemt CO₂ op, produceert zuurstof en dempt de temperatuurstijging in de stad. Het reguleert de waterhuishouding en drukt de kosten voor (piek)afvoeren en wateroverlast. Bovendien leidt groen door verfraaiing van de stad tot een hogere economische waarde van onroerend goed. Er zijn dus vele, vaak indirecte, baten. De kosten van aanleg en onderhoud liggen echter nu vooral bij de gemeente.

Andere mogelijke kostendragers voor groen

Zwolle heeft, samen met het rijk en tien andere gemeenten, deel genomen aan de studie 'Groen loont in de Stad: gemeenten redeneren, rekenen en verdienen met de baten van natuur en water' (2012). Daarin is een instrument ontwikkeld dat de economische en maatschappelijke waarde van groen,

water en natuur in en om de stad zichtbaar maakt (methode TEEB*). Tegelijk is gekeken hoe de partijen die baat hebben bij de aanleg of omvorming naar groen en water, hieraan ook financieel kunnen bijdragen. Zodat ook andere kostendragers voor groen gevonden kunnen worden.

*) The Economics of Ecosystems and Biodiversity.

Toekomst

De ervaringen en uitkomsten uit de zojuist genoemde studie kunnen als voorbeeld dienen bij inrichtingskeuzes en besluitvormingstrajecten bij de ontwikkeling van groen. Om dat in de praktijk te brengen, zijn nieuwe financieringsmodellen en samenwerkingsverbanden met andere baathouders nodig. Het verre gaand toerekenen van verschillende kosten aan verschillende partijen kan echter ook tot bureaucratie leiden en verlamdend werken.

Accent

Het actief volgen van de ontwikkeling rondom de waarde van groen, vooral de poging om te komen tot praktische instrumenten. We willen die in Zwolle vooral gebruiken om in samenwerkingsverbanden de baten helder te krijgen. Dit kan bijdragen aan heldere keuzes over de inzet van de gemeente.

Bevrijdingsfestival in Park de Wezenlanden

Tuinen in het openbaar groen van Holtenbroek

2 Ander gebruik van groen

Bewoners (her)ontdekken de directe woonomgeving. Recreatie dichtbij huis wordt belangrijker. Het gebruik van fiets- en wandelpaden groeit, ook voor toeristische doelen. Het gebruik van het groen, vooral van recreatieplassen en parken neemt toe. Het is belangrijk dat het openbaar groen toegankelijk is en (sociaal) veilig is ingericht. Dit nodigt uit tot verblijf, divers gebruik en ontmoeting. Daarmee speelt het groen een rol in de sociale samenhang. Bewoners die samen activiteiten ontplooiën in het groen of bijdragen aan de inrichting, stimuleren de samenhang nog verder. In Zwolle zijn de afgelopen jaren veel parken opgeknapt. Soms door ingrijpende herinrichtingen, zoals bij Park Eekhout en Park de Wezenlanden, soms door kleinere ingrepen vanuit het beheer. Nog niet van alle parken is de bruikbaarheid verbeterd; bijvoorbeeld bij de groene vinger langs de Middelweg is nog winst te halen. Een aantal verbeteringen is als doel opgenomen in het Groenbeleidsplan. Het is zaak om hier ontwikkelingen in de bebouwde omgeving te beoordelen op kansen voor verbetering van het groen.

2.1 Eetbaar groen en stadslandbouw

De laatste jaren is stadslandbouw sterk in opkomst. Het zelf verbouwen van groente en fruit in grote steden is sterk opgekomen. Bewoners raken weer vertrouwd met gezond voedsel. Door de toename van voedselbewustzijn en zelfwerkzaamheid is er op veel plaatsen een zoektocht naar extra mogelijkheden. Voedsel is ook te verbouwen in bakken, op het balkon, op het dak en zelfs in leegstaande gebouwen.

Eten uit het groen in Zwolle

In Zwolle zijn vanouds mogelijkheden om eigen groente en fruit te verbouwen bij volkstuinverenigingen. Ook zijn er kleinere complexen van tuintjes in het openbaar groen. Recent zijn er initiatieven voor boomgaarden in de buurt. Het openbaar groen biedt mogelijkheden voor het planten van fruit; het eetbare groen. Vooral de stadsrand biedt mogelijkheden voor de professionele stadslandbouwinitiatieven die zich concreet aandienen.

Toekomst

Wanneer er geactualiseerde uitspraken gedaan zijn over de potentiële woningbouwlocaties, dienen zich wellicht extra kansen aan voor professionele stadslandbouw (zowel permanent als tijdelijk). Dit kan de bruikbaarheid en kwaliteit van de stadsranden ten goede komen (extra recreatiemogelijkheden en nieuwe groenstructuren kunnen zo relatief eenvoudig gerealiseerd worden).

Accent

Voor wat betreft (professionele) stadslandbouw betekent dit voor de gemeente een actieve rol samen met de initiatiefnemers;

Voor wat betreft eetbaar groen in de stad wordt dit al maatschappelijk opgepakt en kan de gemeente hier volstaan met faciliteren.

2.2 Groen als werkomgeving

De ontwikkeling van ICT maakt het mogelijk om meer plaats onafhankelijk te werken. Dit leidt onder meer tot meer vrijheid bij de keuze van de woonplaats. Dat zorgt voor hogere eisen aan de woonomgeving en meer concurrentie tussen woonlocaties. Een belangrijke factor daarbij is groen en ruimte. Daarnaast biedt draadloos internet mensen op mooie dagen een prettige werkplek in een park. Toenemend gebruik is goed voor het park, onder meer door een betere sociale veiligheid.

Werkomgeving in Zwolle

Voor Stadshagen is het streven om te komen tot vergroening en verlaging van de woningdichtheid (thuiswerken in het groen). Dit kan de concurrentiepositie van deze groenstedelijke woonlocatie verbeteren. De Zwolse parken en groenstroken worden door werknemers veel gebruikt voor een wandeling in de pauze.

Toekomst

Het kunnen blijven bieden van een aantrekkelijke groene werk- en leefomgeving is belangrijk voor een goede concurrentiepositie ten opzichte van andere steden. Een groene profilering werkt positief.

Accent

Dit vraagt blijvende aandacht en gezamenlijke inzet van gemeente en partners bij nieuwe of te reconstrueren woon- en werklocaties.

2.3 Groen als podium

De laatste jaren is er een toenemend aantal evenementen in het groen, in heel Nederland. Parken zijn bedoeld om gebruikt te worden. Evenementen leggen echter ook een toenemende druk op de openbare ruimte, die daar niet altijd voor is gemaakt.

Evenementen in Zwolle

Park de Wezenlanden en de Wijthmenerplas zijn in het oog springende voorbeelden, maar ook in andere parken vinden vele activiteiten plaats. Met evenementen gaan kosten gepaard, voor begeleiding en herstel van schade.

Toekomst

Er zal blijvend een vinger aan de pols gehouden moeten worden met betrekking tot de draagkracht van het groen. Het is noodzakelijk om een deel van de baten van evenementen voor de instandhouding van het groen te gebruiken.

Accent

De gemeentelijke rol zal bestaan uit: het blijven hanteren van de regels en compensatie vragen bij eventueel geleden schade.

Wildland

Nooterhof

2.4 Natuurlijk spelen

Kinderen die opgroeien in een groene omgeving zijn minder vaak ziek, leren beter, ontwikkelen een goede motoriek en voelen zich meer verbonden met de natuur. Ook kinderen met aandachts- en gedragsstoornissen hebben baat bij groen.

Natuurspeelplaatsen in Zwolle

Er is een toenemende belangstelling voor natuurspeelplaatsen. Kinderen kunnen daar meer hun gang gaan dan op de traditionele plekken met speeltoestellen. Grote voorbeelden in Zwolle zijn Wildland in Zwolle Zuid, de Nooterhof en de Schellerdriehoek. Er zijn echter ook steeds meer kleinere plekken in andere delen van de stad. Ook veel schoolpleinen worden “vergroend”.

Toekomst

Behalve een natuurlijker inrichting van speelplekken is er ook een trend om de gehele omgeving als speelruimte te zien. Een organisatie als Jantje Beton heeft in Dieze onderzocht in hoeverre de speelbaarheid van buurten in zijn geheel te verbeteren is. Wellicht kunnen we daarvan leren voor toepassingen in andere buurten. Verder kan een combinatie met natuur- en milieueducatie een basis leggen voor milieubesef bij kinderen, zodat ze later meer oog hebben voor duurzaamheid.

Accent

Voor het inrichten van meer natuurlijke plekken (multifunctioneel gebruik) is er een actieve rol voor de gemeente bij het verkennen van de mogelijkheden, samen met bewoners en partners in de stad.

2.5 Groen voor nieuwe gebruiksvormen

De recreatiepaden en de groene openbare ruimte worden behalve door de gewone wandelaar en fietser steeds vaker bevolkt door nieuwe gebruikers en gebruiksvormen. Het “buiten actief zijn” neemt toe. Knelpunten ontstaan met name in de sfeer van al dan niet commerciële groepsactiviteiten, die het individueel recreëren soms belemmeren. Dan moet gedacht worden aan: wielren- en hardlooptroepen, outdooractiviteiten, hondenuitlaatservices etc. De variatie in mobiliteitsvormen, de verschillende snelheden en de intensiteit op recreatiepaden nemen toe. Daardoor ontstaat een toenemende vraag naar bredere fietspaden en meer gescheiden routestructuren (bijv. specifiek voor wandelaars). Bepaalde gebruikersgroepen vragen ook om meer banken, sanitair of een speciale plek (honden of outdoor).

Situatie in Zwolle

Afgelopen jaren is er een slag gemaakt in het verbreden van recreatieve fietspaden. De streefwaarde voor Rondje Zwolle is nu een minimale breedte van 2.50 m. Ook het comfort is groter geworden door het toepassen van betonverharding. Er zijn meer zitplekken langs routes gerealiseerd. Er zijn fiets- en wandelroutes gemarkeerd die aansluiten op provinciale en landelijke netwerken.

Toekomst

De scheiding van conflicterende gebruikers en de toegankelijkheid voor mensen met een beperking zal meer aandacht vergen.

Accent

Voor infrastructurele verbeteringen, breedte, verharding, knelpunten en scheiding gebruiksvormen moet de gemeente het voortouw blijven nemen. Er zal een studie worden verricht naar het faciliteren van de nieuwe gebruikersgroepen zodanig dat ze elkaar minder hinderen.

Voor de realisatie van commerciële vrijetijdsvoorzieningen ligt de rol bij de particuliere markt.

Meer divers gebruik van recreatiepaden

3 Maatschappelijke baten van groen

Groen draagt bij aan de biodiversiteit, een veerkrachtige waterhuishouding, verhoging van de waterkwaliteit en verbetering van de luchtkwaliteit. Groen zorgt voor een duurzaam, gezond en veilig stadsklimaat. Naast deze bekende baten, zijn er de laatste jaren studies verschenen die nieuwe kanten van het groen aantonen.

3.1 Biodiversiteit

De biodiversiteit, het aantal soorten planten en dieren, staat onder druk. Het belang van de stad bij het in stand houden ervan neemt toe. Vooral in de stadsrand is het aantal soorten planten en dieren groot. Soms groter dan in het omliggende landelijk gebied. De diverse belevingsmogelijkheden die een soortenrijke natuur biedt, worden beschouwd als een kernkwaliteit.

Tegelijk is de waardering voor de natuur niet onverdeeld. Als keerzijde van het succes is er soms overlast, bijvoorbeeld van ganzen en steenmarters. Wet- en regelgeving die het behoud van biodiversiteit beoogt, geeft ook starheid en heeft soms negatieve effecten. Een bijzondere rol spelen exoten en invasieve soorten als Japanse Duizendknoop. Deze soorten verdringen andere en zijn vaak zeer moeilijk te bestrijden.

Daarnaast openbaren zich meer ziekten bij bomen (iepziekte, watermerkziekte bij de wilg, bloedingsziekte bij kastanjes en essentaksterfte). De effecten zijn groot en er vallen veel bomen weg. De bestrijding vraagt veel aandacht. Ook is het onduidelijk of deze soorten nog gebruikt moeten worden of niet. Wel is duidelijk dat bomen die minder goede groeiplaatsen hebben (bijvoorbeeld door slechte grond of verstoring door kabels en leidingen) meer last hebben van ziektes.

Zwolse situatie

Over het algemeen kan gezegd worden dat de dynamische natuur gebonden aan de rivieren en de bossen zich positief ontwikkelen, maar dat kwetsbare vegetaties die gebaat zijn bij sterke continuïteit van beheer het moeilijker hebben (voedselarme milieus, akkervegetaties en milieus met hoge grondwaterstanden). Ook weide- en akkervogels gaan achteruit.

Voor gemeentelijk groen wordt momenteel de biodiversiteit in een monitoringsprogramma over meerdere jaren bijgehouden. Die ontwikkelingen kunnen over een aantal jaren gemeld worden.

Toekomst in Zwolle

Bij het beheer kan explicieter worden gestuurd op biodiversiteit, o.a. door monitoring. Ook kan het stimuleren van aanpassingen aan gebouwen (bijvoorbeeld ten aanzien van nestgelegenheid voor vogels of vleermuizen) de biodiversiteit in de stad doen toenemen en tegelijk verplichte mitigerende maatregelen voorkomen. Gerichte soort-beschermende maatregelen kunnen worden gestimuleerd door het aanwijzen van een aantal zogenaamde ambassadeurssoorten, soorten waarvoor Zwolle een speciale verantwoordelijkheid op zich neemt, bijvoorbeeld de Kievitsbloem. Wat betreft de nieuwe Natuurwet kan er onderzocht worden in hoeverre deze ruimte biedt voor gemeentelijke experimenten in de uitvoering, bijvoorbeeld een gebiedsgerichte aanpak.

Accent

Er is voor de gemeente een actieve rol weggelegd bij de verhoging van de biodiversiteit, door inrichting en beheer van het openbaar groen en gemeentelijke eigendommen, en door het aanwijzen van ambassadeurssoorten en het nemen van maatregelen hiervoor. Ook is actie vereist bij de uitvoering van monitoring van biodiversiteit. Deze actieve rol geldt tevens voor beleidsvorming en onderzoek en maatregelen op het gebied van boomziekten en de bestrijding van exoten. Vooral faciliterend is de gemeente bij aanpassingen aan gebouwen en het nemen van mitigerende maatregelen door particulieren.

Zwarte Water bij Westerveld

Kievitsbloemen in Langenholte

3.2 Natuureducatie

Het belang van Natuureducatie, als onderdeel van Communicatie voor Duurzame Ontwikkeling (CDO), is groot. Het gaat dan om educatie in brede zin: beleving, participatie en kennis. Het is bewezen dat mensen die op jonge leeftijd regelmatig in contact zijn gekomen met natuureducatie, als volwassenen meer respect en zorg hebben voor de natuur en voor duurzaamheid in algemene zin. Natuureducatie is een proces van lange adem dat zich op termijn terug verdient. Het is een middel om ambities te realiseren van zowel de gemeente als partners.

Ouders hebben een belangrijke rol bij natuureducatie, maar ook de (brede)basisscholen en de buitenschoolse opvang. Veelal zijn er geschikte locaties dichtbij huis, zoals de wijkboerderijen, natuurspeelplaatsen en pluktuinen.

Groot aanbod in Zwolle

Na het stoppen van het Ecodrome is geconstateerd dat er veel aanbod is, maar erg versnipperd. Door de tijdelijk aangestelde CDO-makelaar zijn verbindingen gelegd en netwerken gestart. Ook zijn initiatieven ondersteund. Op dit moment loopt dat via het provinciale project De Groene Loper.

Toekomst

Het is wenselijk tot verdere bundeling en samenwerking te komen tussen de verschillende partijen die elk al actief zijn op het vlak van CDO. Daardoor kan een structurele ondersteunende en coördinerende functie voor het lokale CDO bereikt worden. Om de scholen te kunnen faciliteren, zal het totale aanbod gebundeld worden.

Accent

Voor het faciliteren van Natuureducatie zal de gemeente de partners vragen (zoals onder meer Natuurplatform Zwolle, primair onderwijs, Rova en Travers) te onderzoeken wat de nodige stappen zijn om Natuureducatie voor kinderen structureel op te zetten.

3.3 Groen voor gezondheid

Dat groen een rol speelt bij gezondheid is al sinds het begin van de 20^e eeuw een uitgangspunt van de stadsplanning. Nieuw is de aandacht voor de maatschappelijke en economische baten van groen op het gebied van gezondheid. Zo bleek uit onderzoek van KPMG in opdracht van het ministerie van Economische Zaken in 2012 dat meer groen in de stad leidt tot verlaging van ziektekosten en een aanzienlijke verlaging van vermeden arbeidskosten. Depressies en angststoornissen komen minder

voor in een groenere omgeving. Er is minder overgewicht. Groen heeft een positief effect op onder meer diabetes, nek- en rugklachten en hartziekten, maar ook negatieve aspecten zoals hooikoorts en Lyme.

Zwolle Gezonde stad

Zwolle Gezonde stad is een brede coalitie die in Zwolle werkt via de JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) aanpak. Dit is een paraplu voor alle projecten die te maken hebben met de aanpak van overgewicht bij jongeren, als gezonde voeding en meer bewegen. Het groen in de buitenruimte speelt hierbij een grote rol. Bewegen kan juist in de buitenruimte. Daarvoor zijn veilige en toegankelijke plekken en routes nodig. In Zwolle is de aanpak vooral gericht op Holtenbroek en Dieze. Een voorbeeld is de natuurspeelplek de Groene Bieste aan de Kastanjestraat in Diezerpoort. Hier heeft de projectgroep Speelnatuur (Hogeschool Windesheim, TraversWelzijn, gemeente Zwolle, GGD IJsselland, SportService Zwolle en Icare) gebruik gemaakt van sociale marketing technieken om ouders en kinderen intensief te betrekken bij de ontwikkeling van de natuurspeelplek.

Toekomst

In de toekomst is het voor de gezondheid van de inwoners belangrijk om het groen in de directe woonomgeving op peil te houden. Om het bewegen onder jongeren te stimuleren is de aanpak voor Holtenbroek en Dieze ook in andere wijken toe te passen. Daarbij kunnen ook volwassenen en ouderen baat bij hebben. JOGG zal de komende drie jaar worden voortgezet.

Accent

Een actieve gemeentelijke inzet is vereist voor het hebben van voldoende voor iedereen bereikbare parken en speelvelden en goede netwerken van wandel- en fietsroutes.

De gemeente overstijgende problematiek van hooikoorts kan het beste worden opgepakt door landelijke instituten (als Alterra, GGD, e.a.).

Voor het ontplooiën van activiteiten in het groen ligt het voor de hand dat mensen en organisaties dit zelf oppakken (een ommetje maken of een hardloopparcours uitstippelen, of joggen, Tai Chi, *bootcamp*, etc.).

Voorbeeld van gevelbegroeiing in Arnhem

3.4 Klimaatverandering

Het is de verwachting dat er de komende decennia meer klimaatextremen zullen voorkomen. Dat zijn perioden van heftige regenval of juist van extreme droogte, maar ook veel langere warme perioden. Hittestress ontstaat bij (erg) warm weer en kan vooral bij ouderen tot gezondheidsproblemen leiden, zeker wanneer de temperatuur 's nachts niet meer voldoende daalt. Door meer steen en minder wind is het warmer in de stad. Het verschil in nachttemperatuur kan oplopen tot 8 graden Celsius. Vooral volgroeide bomen hebben een verkoelend effect. Daarnaast zijn groen en recreatie goed te combineren met de retentie van water. Door water op te vangen in bekkens (wadi's) en geleidelijk af te voeren, zijn zowel natte als droge periodes beter te doorstaan.

Ontstening, wateropvang en hittestress in Zwolle

Uit de hittestress-kaart die sinds kort voor Zwolle beschikbaar is, blijkt vooral dat de aanwezigheid van grote (oude) bomen een belangrijke factor is (verdamping door bladerdek). Vandaar dat de binnenstad met haar oude bomenbestand langs de singels relatief goed scoort. De nieuwste

stadsdelen scoren slecht. Uiteraard zijn grote stenige ruimten of zandige vlakten ongunstige plekken qua klimaat. Voorbeelden daarvan zijn de Spoorzone, Assendorp en bedrijventerreinen. Wat betreft wateropvang wordt er steeds meer gecombineerd met groenaanleg. Voorbeelden zijn de groengebieden die de laatste jaren zijn aangelegd langs de Westerveldse Aa, als het Goosebroek. Dit was mogelijk door samen te werken met andere partijen zoals het waterschap. In het kader van de Klimaatbestendige stad zijn er sinds kort gedetailleerde wateroverlastkaarten beschikbaar. Het ontsteden en toepassen van beter waterdoorlatende verharding zijn ontwikkelingen in Zwolle.

Groene daken en groene gevels in Zwolle

Op plaatsen waar weinig ruimte is voor bomen en heesters, kan beplanting op gebouwen (groene daken) en begroeiing tegen gevels (verticaal groen) een positief effect geven. Deze vormen van groen zullen bijna altijd op particuliere gebouwen worden toegepast. Gezien de gunstige stedenbouwkundige opbouw van Zwolle met de vele Groene Vingers, speelt deze problematiek beperkt. Vooral in heel stenige omgevingen zoals de Spoorzone/Hanzeland en delen van Assendorp kunnen groene daken en gevels een aantrekkelijke toevoeging zijn.

Toekomst

De gemeente zal op eigen terreinen en bij eigen gebouwen het goede voorbeeld moeten geven. Groen en recreatie gaan goed samen met maatregelen bijvoorbeeld voor een klimaatbestendige stad en (op langere termijn) in het kader van het Deltaprogramma. Soms kan het gaan om goedkope oplossingen; een klimplant is aanzienlijk minder duur dan een geavanceerde groene gevel, maar geeft ook veel effect. Soms gaat het echter om meer complexe integrale gebiedsontwikkelingen.

Accent

Voor het nemen van maatregelen tegen hittestress, (een combinatie van water(berging) en het ontsteden en vergroenen van de openbare ruimte) zoekt Zwolle de samenwerking met andere partijen op.

Voor wat betreft ontstening in particuliere tuinen, en aanleg van groene gevels en daken kiest Zwolle voor informatievoorziening aan bewoners over de positieve aspecten van deze maatregelen.

3.5 Groen en nieuwe energiebronnen

Energie wordt in toenemende mate op alternatieve wijze opgewekt. Bewoners doen dat zelf, al dan niet in groepen. Zonnepanelen zouden ook in de openbare ruimte gebruikt kunnen worden. Deze energieproductie kan positieve maar ook onverwachte gevolgen hebben. Bomen in de stad zijn goed voor duurzaamheid, maar kunnen ook zorgen voor schaduw op zonnepanelen. Doordat zonnepanelen nog vaak in serie geschakeld zijn, kan een beetje schaduw al voor een forse afname van het rendement zorgen.

Door energieopwekking uit biomassa zou het groenafval, ook van het openbaar groen, in de toekomst geld kunnen opbrengen. Energie uit windmolens wordt in Nederland vaak in het buitengebied toegepast. Hier spelen dan vooral de landschappelijke waarden.

Energie in Zwolle

Zwolle scoort in Nederland hoog wat betreft het leveren van zelf opgewekte energie. Er zijn nog geen grote conflicten gesignaleerd tussen schaduw brengende bomen en zonnepanelen. Dit kan veranderen. Uitgangspunt is dat bomen er meestal al langer staan, van groot belang zijn en dat bewoners dus rekening moeten houden met dit feit (en ook met de groei van bomen). Voor wat betreft biomassa zijn houtsnippers uit het openbaar groen mogelijk te gebruiken in plaatselijke biomassa-installaties, zoals in Breecamp Oost en Holtenbroek. Windmolens zijn op dit moment geconcentreerd langs de spoorlijn naar Meppel. Vanwege de landschappelijke kwaliteit wordt in het Nationaal Landschap IJsseldelta als uitgangspunt gehanteerd om geen windmolens toe te passen.

Toekomst

Zonnepanelen zullen in parken als niet wenselijk worden beschouwd. Redenen hiervoor zijn ruimtebeslag, landschappelijke overwegingen en het conflicteren met de schaduw van de bomen. De in de Groene Kaart benoemde Stedelijke en Wijkgroenstructuur zal prevaleren bij de afweging tot zonnepanelen.

Voor wat betreft biomassa is het verstandig de markt goed in de gaten te houden en contracten te wijzigingen als daar aanleiding toe is.

Ten aanzien van windmolens in het buitengebied zullen de landschappelijke waarden een overwegende afwegingsfactor blijven.

Accent

Gezien de ruimtelijke implicaties van zonnepanelen en windmolens in de openbare ruimte en in het landschap zal van de gemeente een kaderstellende rol worden gevraagd, los van de eigen ambities op het gebied van (stimulering van) duurzame energieopwekking.

Bijlage 1 Continuering Beleidsuitgangspunten Groenbeleidsplan 1998

1 Aanwijzing van de stedelijke hoofdgroenstructuur (HGS)

Uitgangspunt

Er wordt een stedelijke hoofdgroenstructuur aangewezen met de volgende omschrijving:

“bestaande uit een samenstel van groenelementen die tezamen een betekenis hebben voor de stad als geheel. Water maakt er veelal een onlosmakelijk onderdeel van uit. Deze hoofdgroenstructuur moet stevig genoeg zijn om duurzaam in stand te worden gehouden. Hij zal meerdere functies vervullen, zal natuurwaarden in zich bergen en zal duidelijk herkenbaar zijn in de stad. Groen en water behoren tot de stedelijke hoofdgroenstructuur als zij een functie vervullen in één of meer van de volgende verbanden:

- het draagt ruimtelijk of functioneel bij aan een min of meer aaneengesloten netwerk;
- het is op stedelijk niveau in belangrijke mate structuur – en identiteit bepalend;
- het behoort op stedelijk niveau tot de belangrijkste recreatieve gebruiksruidtes;
- het begeleidt een recreatieve hoofdroute;
- het heeft een belangrijke betekenis voor de stedelijke ecologische structuur;
- het draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid van de stad.”

De aanwijzing is verdeeld over vier lagen:

- eerste laag: IJssel, Zwarte Water en Vecht
- tweede laag: de “groene vingers”
- derde laag: groen langs infrastructuurlijnen
- vierde laag: recreatieve gebruiksruidtes

Deze structuur is op kaart gezet. De visie is dat dit de structuur is die in de toekomst in essentie overeind gehouden moet worden, omdat dat van belang is voor de stad als geheel.

Resultaat:

De hoofdgroenstructuur is vrijwel volledig overgenomen in het Structuurplan 2008 en in de verschillende vernieuwde bestemmingsplannen. Wat de derde laag betreft (infrastructuurlijnen) is omwille van de gewenste flexibiliteit vaak gekozen voor de bestemming Verkeer. Dit vergt bij wegconstructies extra aandacht voor de functievervulling van de HGS.

De “bestaande HGS” is vrijwel overal in tact gebleven. De “te ontwikkelen HGS” is voor een belangrijk deel gerealiseerd (in Hessenpoort, Stadshagen, parklandschap Herfte-Wijthmen, langs de IJssel en de Weteringen (zie bijlage 2 Resultaten van projecten).

De HGS kon weer praktisch gebruikt worden bij het opstellen van de “Groene kaart” en heeft zo tot vereenvoudiging van het Bomenbeleid / -verordening geleid. Bovendien zijn HGS en Wijkgroenstructuur geactualiseerd opgenomen in de “Groene kaart”.

Actualisatie

Uitgangspunt Hoofdgroenstructuur, zoals vastgelegd in de “Groene kaart”, handhaven.

Deze benutten bij de opstelling van de nieuwe Omgevingsvisie (Structuurplan).

2 Zonering van het groen

Uitgangspunt:

Bij inrichting, vormgeving en beheer van het groen wordt gestreefd naar multifunctionaliteit en flexibiliteit, maar waar dat nodig is wordt een scheiding van functies bewerkstelligd. De zonering geeft aan welke functie op de eerste plaats staat. Voor iedere zone geldt een hoofdexitgangspunt, gericht op de functie die het groen allereerst heeft te vervullen. Dit hoofdexitgangspunt geeft richting bij de soort inrichting en het soort beheer. Bij herinrichting is Gebruiksgroen flexibeler dan bijvoorbeeld Natuurgroen.

Resultaat:

Als gevolg van het Groenbeleidsplan is al het Zwolse groen gezoneerd in Beeldgroen, Gebruiksgroen en Natuurgroen. De zonering heeft de afgelopen jaren geholpen bij planvorming/herinrichting (bijvoorbeeld bij Park de Wezenlanden; het natuurgroen ligt hier langs de weteringen, het overig is bestempeld als gebruiksgroen, dat ruimte gaf aan manifestatieveld, speeltuin etc.). Het heeft richting gegeven aan het soort beheer (hooiland- of gazonbeheer).

Actualisatie

Uitgangspunt en zonering handhaven.

3 Groen en groei van de stad

Hier zijn meerdere exitgangspunten geformuleerd, die uitgesplitst zijn weergegeven.

1^e Uitgangspunt:

De verdere ontwikkeling en uitbouw van het stedelijk groen zal gelijk oplopen met de groei en ontwikkeling van de stad op andere terreinen (woningbouw, bedrijfsterreinen, e.d.). De onderdelen in de stadsrand die op de kaart van de HGS zijn aangegeven zullen daarbij een rol gaan spelen.

Resultaat:

Dit heeft onder meer geleid tot de (doorzetting van de) groenstructuren van Stadshagen langs het Zwarte Water en de Oude Wetering, en de opname van de Milligerplas in de groen- en recreatiestructuur van Stadshagen. Idem voor Hessenpoort: langs de Vecht en de groene vingerstructuur in het bedrijventerrein zelf. Bij de herontwikkeling van bedrijfsterreinen langs het Zwarte Water zijn bij het RIAGG en Achmea /Zilveren Kruis openbare oevers ontwikkeld en is voor Voorst A de eerste aanzet voor een openbare oever gerealiseerd. Groene vinger Voorsterweg Westenholte wordt nu gevormd door het groen langs Hasselterweg en Spoorlijn. Het groen langs de Westenholterallee is door functie onderdeel van HGS geworden

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven.

2^e Uitgangspunt:

Als er een directe relatie is te leggen tussen de behoefte aan nieuw groen en de stadsuitleg zal de bekostiging van de nieuwe groenaanleg zoveel mogelijk worden gebracht binnen de exploitatie van deze uitleggebieden (of herinrichtinggebieden). Kan binnen deze financiële kaders niet (of slechts gedeeltelijk) verantwoord dekking van de kosten plaatsvinden, dan zullen ook andere wegen worden aangegeven om tot realisering te komen

Resultaat:

Voor de groenstructuren in Hessenpoort en Stadshagen is dit vrijwel overal gelukt. Met name voor de uitloopgebieden en recreatiestructuren in de aansluitende stadsrand is dit niet gelukt. Dit is hersteld door aparte projecten en programma's te starten (zoals de Noordelijke Stadsrand binnen Nationaal Landschap IJsseldelta en Vechtcorridor-Noord binnen Ruimte voor de Vecht). Ook bij de ontwikkeling van bedrijventerrein Oosterenk (-Watersteeg) was eerst geen rekening gehouden met de wens van een nieuw uitloopgebied. Dit is hersteld via het project Beekherstel Westerveldse Aa.

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven.

3^e Uitgangspunt:

Bij nieuwe aanleg en reconstructie van infrastructurele werken gaat de speciale aandacht uit naar het voorkómen en opheffen van knelpunten in recreatieve routes en in verbindingen in de ecologische structuur.

Resultaat:

Dit is succesvol geweest, hoewel niet overal gerealiseerd. Recreatieve route's of aanlopen er naartoe, alsmede tunnels, zijn meegenomen in de aanleg van Oldeneelallee, Wijheseweg en Hasselterweg; en bij de reconstructie van Heinoseweg, Rechterland en Ceintuurbaan (hoewel hier de Nieuwe Vecht als recreatieve vaarroute helaas niet hersteld is) Verbindingen in de ecologische structuur zijn hersteld bij de reconstructie Ceintuurbaan, Rechterland en Oude Meppelerweg, alsmede bij de aanleg van Hasselterweg (Oude Wetering) en Wijheseweg.

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven.

4 Groen en het bestemmingsplan

Uitgangspunt:

Het stedelijk groen zal in de bestemmingsplannen een goed op de groenfuncties toegesneden bestemming krijgen.

Resultaat:

Een belangrijk deel van het openbaar groen (en HGS) heeft de bestemming Groenvoorziening gekregen. In bijzondere gevallen is sprake van de bestemming Natuur (blauw grasland langs Westerveldse Aa in Aalanden) of de bestemming Dagrecreatieterrein (o.a. Wijthmenerplas en hooggelegen deel van Westerveldse bos) of de bestemming Bos (o.a. Erfgenamenbos, Schrevenbos en overige deel Westerveldse bos).

In het streven het bestemmingsplan langs wegen flexibel te maken ivm wegreconstructies heeft veel groen langs wegen de bestemming Verkeer.

Kleine stukjes groen worden omwille van vereenvoudiging vaak niet apart bestemd.

De agrarische enclaves in Berkum Brinkhoek (HGS) hebben bij herziening ook de bestemming Groenvoorziening gekregen. Deze particuliere gronden dreigen hierdoor de gewenste openheid en hun agrarisch karakter te verliezen.

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven. Voorzichtig zijn met de omzetting van bestemming Agrarisch in Groenvoorziening.

5 Ontwerp van nieuw groen

Uitgangspunten

- het groen moet goed en veilig bruikbaar en bereikbaar zijn
- esthetische kwaliteit en technische kwaliteit gaan zoveel mogelijk hand in hand
- de inrichting maakt een doelmatig beheer op een zo laag mogelijk kostenniveau mogelijk;
- binnen de geven kaders van de zoning wordt te allen tijde gestreefd naar ondersteuning van de ecologische structuur

Resultaat:

Meestal worden deze uitgangspunten goed gevolgd. Een enkele keer gaat het mis (bijv. keienstrand Milligerplas bleek niet beheerbaar). De speelplekken zijn nu allen gecertificeerd veilig. Er zou nog meer geïnvesteerd kunnen worden in een kwalitatief betere aanleg (bijv. bomen), om qua beheer kosten te sparen.

Actualisatie

Uitgangspunten handhaven.

6 Groen en kunst

Uitgangspunt

Het streven blijft er op gericht om tezamen met de Commissie Beeldende Kunst bij grotere groenprojecten vormen van beeldende kunst toe te passen en zo mogelijk te integreren in het ontwerp.

Resultaat:

Stadshagen heeft veel kunstwerken in het openbaar groen/ruimte gekregen. Ook in Hessenpoort is kunst geplaatst in de groene openbare ruimte. In park de Wezenlanden is kunst gesitueerd in de Bloementuin. Kunst kan een bijzondere betekenis / waarde geven aan een bepaalde plek.

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven.

7 Groen en de bestaande stad

Uitgangspunten

1^e Arealvermindering zal nadrukkelijk in de beschouwingen worden betrokken bij eventuele toekomstige structurele bezuinigingstaakstellingen. Zowel de vermindering van de beheerslasten als de verkoop van de grond als de grond-met-groenbestemming zullen daarbij dan als bezuiniging te boek worden gesteld. Ook minder aanleg van nieuw groen dan waar aanvankelijk rekening mee gehouden is zal daarbij in de afweging worden betrokken.

2^e In de toekomst zal bij voorkomende herbestemmingen van openbaar groen nadrukkelijk in beeld gebracht worden welke middelen noodzakelijk zijn om per saldo het groen op het zelfde niveau te houden. Dit kan worden gezocht in maatregelen die de kwaliteit of de bruikbaarheid van bestaand groen verhogen maar, indien noodzakelijk, ook in maatregelen die het groenareaal op peil houden.

Resultaat:

Dit uitgangspunt (1) is minder tot zijn recht gekomen. Er is wel areaalvermindering toegepast (zoals bij Zuidas Holtenbroek, inbreiding Pergolesistraat, parkeerplaats Fitplaza, Basisschool Klokbeker in park Ittersummerbroek, oude Dierenweide Dieze (is nu winkelcentrum), Nieuwe Dierenweide Dieze (uitgebreid met woonwagens), Clauspark (achter Moskee bebouwd). Bouwgrondopbrengsten zijn echter niet als groenbezuinigingen ingeboekt. De enige areaalvermindering die wel ten goede is gekomen aan het groen is de verkoopopbrengst van park Boschwijk.

Tegenwoordig wordt de waarde van openbaar groen voor de leefbaarheid zodanig gewaardeerd dat eerder een omgekeerde beweging waarneembaar is (opheffen parkeerplaatsen Potgietersingel).

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven en uitwerking via BOR-visie.

8 Parken met karakter

Uitgangspunten

Parken, zoals het Engelse Werk, Park Eekhout, Potgietersingel, Park de Wezenlanden en Park Aa-landen vertegenwoordigen qua vormgeving een specifiek tijdsbeeld. De speciale kenmerken die daaruit voortkomen worden gerespecteerd.

De parken rond de binnenstad (Eekhout en de grachtengordel zelf) spelen door hun ligging een bijzondere rol in de (binnen-) stedelijke structuur en identiteit. Speciale aandacht wordt daarom besteed aan de kwaliteitsverbetering ten behoeve van de bijzondere betekenis van deze parken voor de binnenstad.

Resultaat:

Voor bovengenoemde parken zijn beheersplannen opgesteld waarbij aandacht voor het specifieke tijdsbeeld is opgenomen. Sommige parken zijn geheel of gedeeltelijk gerenoveerd (zie projecten overzicht). Er wordt gestreefd naar een doorgaande groene wandeling over de bolwerken rondom de binnenstad.

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven.

9 Particulier groen binnen de stedelijke hoofdgroenstructuur

Uitgangspunt

Veiligstellen van particulier groen dat strategisch ligt binnen de stedelijke hoofdgroenstructuur zal primair gebeuren via de planologische lijn. De in bestemmingsplannen daartoe op te nemen regels zijn afhankelijk van de plaats en de aard van het groen.

Resultaat:

Hierbij is speciaal aandacht besteed aan het zwaar onder druk staand groen in en rond de binnenstad. De druk om te parkeren binnen de grote villatuinen is met een aanlegvergunningstelsel gereguleerd. Bij de herziening van de Bestemmingsplannen is daarnaast aandacht besteed aan toekennen van de bestemming Tuin en aan het opnemen in de Bestemmingsplannen van bijzondere en waardevolle bomen. Het belangrijke particuliere groen dat in de stedelijke hoofdgroenstructuur ligt (bijvoorbeeld het Ecodrome-terrein, het Enexisterrein bij het Almelse kanaal, de Kop van Voorst, het Hofvlietpark) is in het Structuurplan opgenomen als structuurgroen.

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven.

10 Groen binnen wijken

Uitgangspunten

Binnen het kader van de verdere ontwikkeling van het wijkbeheer zullen wijkactieplannen worden opgesteld. Wat het wijkbeheer zullen hierin, naast een weergave van het gewenste beheer, de wijk- en buurtkarakteristieken worden vastgesteld (wijkprofiel). Vervolgens vormen zij de leidraad voor het wijkbeheer.

Resultaat:

Deze wijkactieplannen zijn niet op deze wijze tot uitvoering gebracht.

Wel is de wijkgroenstructuur opgenomen in de vernieuwde bestemmingsplannen en vastgelegd op de Groene Kaart. Er is voortdurend gezocht naar meer efficiënte, innovatieve en duurzame vormen van beheer. Een voorbeeld is het gebruik van een schaapskudde voor het grasbeheer in Holtenbroek en Westerveld.

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven, binnen BOR oppakken.

11 Betrokkenheid van de bevolking

Uitgangspunten

Het bevorderen van een zo groot mogelijke betrokkenheid van bewoners bij het groen in hun directe woonomgeving wordt onverkort voortgezet. Er zullen nieuwe impulsen worden gegeven aan dit beleid via de lijn van het vernieuwend besturen. Dit zal vooral gebeuren in het kader van het wijkbeheer.

Resultaat:

Dit uitgangspunt is alleen maar belangrijker geworden, participatie bij en adoptie van beheer van de openbare ruimte zijn belangrijke thema's. Samenwerking met partners uit de stad is inmiddels gemeen goed geworden. Voorbeelden zijn: Nooterhof (beheer door Landstede), Schellerdriehoek (deels beheer door Belangenvereniging), Struinwaard (Landschap Overijssel), Stadskolk (biologische boer). Helaas is de samenwerking met Klooienberg en KNNV in het beheer van natuurterrein Diezerdijk gestaakt. Daar is de samenwerking met lokale biologische agrariërs voor teruggekomen. Er zijn nieuwe ontwikkelingen gaande (Groene Loper) en er zijn volop activiteiten en initiatieven op het vlak van stadslandbouw en natuurlijke speelplekken.

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven, vooral via BOR oppakken.

12 Groen en spelen

Uitgangspunten

In directe verband met de "Nota Jeugdbeleid" zal een notitie over het Speelruimtebeleid worden opgesteld. Niet alleen de jongste leeftijdsgroepen komen daarin aan bod, ook de oudere jongeren en de jongere ouderen krijgen daarin de aandacht.

Resultaat:

De nota Speelruimte is opgesteld en door de Raad vastgesteld. Op basis hiervan en ook als gevolg van wettelijke eisen, heeft een totale upgradering van de openbare speelruimten in Zwolle plaats gehad.

Er zijn onder meer skate voorzieningen aangelegd in Stadshagen en park de Wezenlanden. Ook is een avontuurlijk speelterrein in park de Wezenlanden gerealiseerd. In de stad zijn ook diverse natuur speelplaatsen gerealiseerd zoals Wildland in Zwolle – Zuid.

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven, met accent richting Natuurspeelplaatsen.

13 Bomen

Uitgangspunten

1^e De doelstellingen uit het Bomenstructuurplan dienen nog steeds als uitgangspunt voor het beleid. Het planvormingsgedeelte zal worden geactualiseerd en uitgebreid tot de hele stad.

2^e Het beleid rond de Bijzondere Bomen worden voortgezet. De lijst met Bijzondere Bomen wordt regelmatig geactualiseerd

3^e Voor de waardebeoordeling van bomen in gemeentelijk eigendom wordt de methode Raad of een daarop geënte methode gehanteerd.

4^e De werkwijze rondom het vervangen van bomen die is ingevoerd als gevolg van bezuinigingen in 1995, blijft tot nader order gehandhaafd.

Resultaat

1^e De boomstructuur (onderverdeeld in bomen in hoofdgroenstructuur, wijkgroenstructuur en bijzondere bomen) is vastgelegd op de Groene Kaart. Deze vervangt het Bomenstructuurplan.

2^e De inventarisatie van Bijzondere Bomen is geactualiseerd voor wat betreft de bebouwde kom en uitgebreid met gemeentelijke en particuliere bomen in het Buitengebied. Alle bijzondere bomen staan ook op de Groene Kaart, die een onderdeel wordt van de Bomenverordening.

3^e Bij het kappen van bomen is een beslissingsladder opgesteld. Herplant is uitgangspunt. Als er geen andere opties meer zijn wordt de waardebeoordeling van boom (met behulp van de Richtlijn 2010 van de Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen) vastgesteld voor financiële vergoeding / compensatie.

4^e Bij het vervangen en inboet van bomen is duurzaam vervangen het uitgangspunt. Daarbij kan de kwantiteit van het aantal te planten bomen minder worden als dat voordelen heeft ten aanzien van de kwaliteit van de overige bomen. De Groene Kaart is gebruikt als de basis voor de nieuw opgestelde bomenverordening, waardoor het aantal kapaanvragen vermindert.

Actualisatie

Uitgangspunt handhaven. Is verwoord in de "Groene Kaart" en de Bomenverordening.

14 Bestrijding van ongewenste begroeiing

Uitgangspunten

1^e Het niet toepassen van chemische middelen wordt bij de bestrijding van ongewenste begroeiing onverkort voortgezet. De technische ontwikkelingen op het vlak van alternatieve bestrijdingsmethoden worden ook in de toekomst op de voet gevolgd

2^e In het ontwerp en bij de technische detaillering zullen maatregelen die ongewenste begroeiing kunnen voorkomen of minder storend maken, nog nadrukkelijker de aandacht krijgen.

Resultaat:

Zwolle heeft al decennia consequent volhard in het niet toepassen van chemische middelen. Dit heeft geresulteerd in een volledige acceptatie en appreciatie vanuit een groot deel van de burgers, en van acceptatie van de gehanteerde andere methoden van verwijdering van ongewenste begroeiing. Waar in andere delen van het land soms problemen ontstonden t.a.v. de kwaliteit van het oppervlakte water (bijv. Eindhoven), en waar

zuiveringsschappen en drinkwaterbedrijven alarm moesten slaan en het Ministerie aanvullend regulerend moest optreden, hebben we daar in Zwolle in het geheel geen last van gehad. De invoering van een algeheel verbod op "Round Up" in de openbare ruimte per 2015 vormt voor de gemeente Zwolle geen enkel probleem.

Actualisatie
Uitgangspunt handhaven.

16 Gebouwen, muren en verhardingen

Uitgangspunten
Bij restauratie, onderhoud, beheer en nieuwbouw van gebouwen, muren en verharding wordt waar mogelijk speciale aandacht gegeven aan het handhaven en versterken van de positie van specifieke stadbewonende planten en dieren.

Resultaat:
Dit uitgangspunt is niet vanzelfsprekend gebleken. Voornamelijk ad hoc is ingespeeld op kansen die zich voordeden (Maagjesbolwerk, De Spiegel, RK kerkhof, Stadsmuren). Van een gestructureerde aanpak is geen sprake geweest. Soms zijn spectaculaire resultaten behaald. Zoals het niet slopen van een schuur in Hessenpoort, maar deze eenvoudig weg ombouwen naar een groot Vleermuizenverblijf. Ook private bouwers zoals Isala-klinieken en SWZ besteden aandacht aan verblijfplaatsen van vleermuizen en vogels bij nieuwbouw en renovatie. Steun voor uitvoering van dit uitgangspunt wordt ook gevonden in wettelijke bepalingen (Flora- en faunawet) en in duurzaamheids certificering van gebouwen.

Actualisatie
Uitgangspunt handhaven.

17 Verkoop van openbaar groen

Uitgangspunten
1^e Het terughoudende beleid ten aanzien van verkoop openbaargroen wordt voortgezet. Aanvragen worden in het vervolg ook getoetst aan de stedelijke hoofdgroenstructuur en de wijk- en buurtkarakteristieken in het wijkactieplan
2^e Het beleid dat is ingezet om annexatie van openbaar groen terug te dringen wordt voortgezet.

Resultaat:
1^e Deze uitgangspunten zijn met beleid uitgevoerd. Hard waar noodzakelijk om de hoofdgroenstructuur overeind te houden, zacht waar dat kon en waar het om snippergroen ging.
2e Bestaande annexaties zijn gedoogd, vanwege de juridische haken en ogen bij het optreden hiertegen. Bij nieuw groen en herinrichting is gestreefd naar duidelijke grenzen (bijvoorbeeld hagen) tussen privé en openbaar groen, om nieuwe annexaties tegen te gaan.

Actualisatie
Uitgangspunt handhaven.

18 Welke knelpunten het eerst oplossen of uitvoeren

Uitgangspunten
Bij de totstandkoming van een beleidsmatige prioriteitsstelling zal altijd een toets plaatsvinden op de volgende aspecten:

- wat is de betekenis voor de stedelijke hoofdgroenstructuur;
- wat is de betekenis voor het wijkgroen;
- is er sprake van een opeenstapeling van knelpunten en kan een oplossing dus meerdere doelen dienen;
- zijn er subsidiemogelijkheden;
- kan er worden meegelift met andere beleidsdoelen;
- en zeker niet in de laatste plaats: is er draagvlak te genereren.

Resultaat:
Deze aanpak is goed gevolgd, voor de talloze projecten die de afgelopen periode gerealiseerd zijn. Voorbeelden zijn Westerveldse Aa, Ruimte voor de Rivier en Sekdoorn (o.a. compensatie waterberging voor uitbreiding Rodetorenplein). Voor een overzicht zie Bijlage 2 Resultaten uitvoering van de projecten uit het GBP 1998.

Actualisatie
Uitgangspunt handhaven.

Bijlage 2. Resultaten uitvoering projecten Groenbeleidsplan 1998

		Omschrijving maatregelen 1998	Stand van zaken oktober 2014
	Blauw Groene projecten		
1	IJsselzone	IJsselzone bij de stad betrekken -Uitbreiden/verbeteren recreatieve mogelijkheden -Natuurontwikkeling. (aanvullend op Ecologische Hoofdstructuur) -Parkzone Spoolde	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelingsvisie Buurtschap gereed - Vreugderijkerwaard nevengeul gereed - Vereniging Buurtschap is opgericht - Fonds Groene en Blauwe diensten gereed en uitgevoerd - Ruimte voor de Rivier: Twee projecten Dijkverlegging Westenholte en Uiterwaardvergraving Scheller- en Oldeneler uiterwaarden zijn aanbesteed en worden uitgevoerd. Hierdoor komen o.a. meer recreatiemogelijkheden direct langs de IJssel, nieuwe natuur, landschappelijke verbetering, grotere waterveiligheid en nieuwe drinkwaterwinninglocatie. Nieuw landgoed Vreugderijk planologisch geregeld Fietspad Hertsenbergpad in Spoolde gereed
2	Revitalisering Westerveldse Aa	Beekherstel ter versterking groene vinger - Verbetering recreatief. netwerk en natuurbouw.	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelingsplan Hasselt-Zwolle vastgesteld door Raad (Vecht Regge) - Masterplan Beleidslijn Westerveldse Aa vastgesteld - Zalné; 6,5 ha waterretentie, natuur- en uitloopgebied gereed. - Bosgebied Wijthmen-Golfbaan; natuurvriendelijke oevers en waterretentie gereed. - Oosterenk-Watersteeg; waterretentie gereed - PECZwolle Stadion; 1,6 ha verlegging W'aa gereed inclusief fietspad en waterberging - Kuijterhuislaan-noord (Goosebroek); 13 ha waterretentie natuur- en uitloopgebied gereed - Kuijterhuislaan-zuid Marsweg; fiets- / wandelpad en twee bruggen gereed - Faunapassages bij A28, Ceintuurbaan, Oude Meppelerweg, Rechterland, Boerendanserdijk en Nieuwe Vecht zijn gereed.
3	Vechtcorridor	Optimaliseren diverse functies Vechtdalgebied - Verbeteren recreatieve voorzieningen. -Natuurontwikkeling. (aanvullend op Ecologische Hoofdstructuur) - Realisatie boscoulisten bedrijventerrein Hessenpoort	<ul style="list-style-type: none"> - Boscoulisten Hessenpoort: gereed - Struinwaard bij Berkum: gereed en overgedragen aan Landschap Overijssel - gronden Vechterweerd overgedragen aan Landschap Overijssel - Natuurbuffer Agnietenberg aangelegd - Masterplan Ruimte voor de Vecht vastgesteld door Raad - Verlegging en verbreding N340 is met een provinciaal inpassingsplan vastgesteld. - Structuurvisie Vechtcorridor Noord (VCN) is vastgesteld door Raad inclusief middelen voor de eerste fase (met subsidie vanuit programma Ruimte voor de Vecht) - Uiterwaard Vechtcorridor 7,5 ha blijft Ecologische Hoofdstructuur en inrichtingsplan gereed. - Pilot Ruimtelijke Kwaliteit Stadsrand Langenholte vastgesteld.

	Groene projecten in centrumzone	Omschrijving maatregel	Stand van zaken oktober 2014
4	Zwartewaterzone en Kamperpoort / Voorst A	Koppeling Binnenstad-Stadshagen - Groene boulevards en plekken	- Planvorming en deels uitvoering openbare oever Zilveren Kruis / Achmea - startnotitie Hofvlietpark (echter nog niet uitgevoerd) - Parels aan het Zwarte Water, Cultuurhistorische kansenverkenning en kansenanalyse gereed.
5	Revitalisering Stadsparken en bolwerken	Herinrichting parken Eekhout + Wezenlanden en aanpassen groene verbindingen (bolwerken)	- Parkennota gereed - Park Eekhout gereed - Park de Wezenlanden eind 2014 gereed - Badhuiswal gereed - park Potgietersingel gereed - parkeerplaats Potgietersingel deels groen omgevormd, gereed - groene wandeling bolwerken
6	Herinrichting terreinen Nooterhof e.o.	Aanpassen inrichting gebied op nieuwe functies; versterken samenhang met park de Wezenlanden en stadsentree Landwijk-Urbana - Voorzieningen gebruik - Versterk. natte natuurzone - Verbeteren beeldkwaliteit	- Planvorming Landstede in Nooterhof gereed - beheersovereenkomst met Landstede gesloten - herstel tuinen Nooterhof afgerond - Earthship gereed - versterken verdere samenhang door: aanpassing entree Leo Majorlaan gereed - bouw Ateliers gereed - lange termijn visie Nooterhof / Enexis-terrein in ontwikkeling door partners
7	Stadsentree Landwijk-Urbana	Herinrichting groene knoop - Verbeteren recreatief netwerk - Natuurontwikkeling - Verbeteren beeldkwaliteit	- aanleg fietspad Kuijterhuislaan-zuid Marsweg; (Marslandenpad) Gereed
	Parken in de woonomgeving		
8	Herstructurering groene vinger Middelweg	Inrichtingsaanpassingen ter verbetering samenhang en gebruiksmogelijkheden groene vinger - Aanpassing routes - Aanpassing parkinrichting - Verbeteren ecologische verbindingen - Verbeteren beeldkwaliteit	- Herinrichting park Hogenkamp gereed - Diezerpark genoemd als project in Ontwikkelingsvisie Nieuwstad Diezerpoort 2009-2020 - Omgeving Stilohal planvorming start in kader van Diezerpoort, is in ontwikkeling
9	Centrumpark SH	Realisering stadspark	- Twistvlietpark gereed - Park Frankhuis gereed
	Groen op bedrijventerreinen		
10	Revitalisering oudere bedrijventerreinen Aanleg nieuwe bedrijventerreinen	Verbetering vestigingsklimaat door aanpassing (groene) openbare ruimte - aanbrengen nieuwe groenstructuren	- Marslanden: grotendeels gereed m.u.v. Marslanden A (nu in ontwikkeling door Enexis) - Gerenvonder, natuurontwikkeling en waterberging gereed - Voorst A aanleg openbare oever langs Zwarte Water opgenomen in plannen herontwikkeling voormalig Shellterrein (Hornbach) - Bedrijventerrein Vrolijkheid, herinrichting, inclusief Rechterland, Westerveldse Aa - Hessenpoort I en II: aanleg boscoulisten en interne groen- en waterstructuur gereed (inclusief ecologische zone Steenwetering)

	Zwolle beter met bos en recreatie	Omschrijving maatregel	Stand van zaken oktober 2014
11	Tweede fase BMB&R	Afronden parklandschap door bosaanleg - Bosaanleg - Recreatievoorz. - Natuurontwikkeling - Ontw. lanenstructuur	Eerste Fase BMB&R afgerond, 60 ha bos aangelegd, deel kavels voor buitenplaatsen verkocht of in optie Tweede fase bij Herfte is op andere wijze gerealiseerd door aanleg bos in Goosebroek (in waterberging) en villapark Kiekeboslaantje
	Stadsranden		
12	Zuidelijke stadsrand compleet	Realisering stepping-stones tussen Veluwe + Vechtstreek i.c.m. recreatief netwerk -Recreatieve voorzieningen -Natuurontwikkeling/ Landschapsbouw	- Bosaanleg Bikkenrade gereed. - Natuurgebied Sekdoorn en fietspad gereed - Visie Zandwetering gereed - Oude Mars villapark en groene ruimte in uitvoering. Hergebruik monumentale boerderij en theetuin aan Rondje Zwolle - fietspad Bikkenrade in uitvoering (Hoog Zuthemerpada) - nieuw landgoed Herculosche Esch als particulier initiatief gefaciliteerd
13	Uitloopgebied Stadshagen	Realisering recreatief Netwerk i.c.m. kleinschalige natuurontwikkeling -Recreatieve voorzieningen -Natuurontwikkeling ./ Landschaps bouw	- Natuurgebied Stadskolk gereed - Visie Noordelijke Stadsrand Zwolle gereed en uitvoering binnen programma Nationaal Landschap IJsseldelta met o.a. : herstel Riete bij Ruimzicht (gereed), fietspad Ruimzichtsweg gereed, plan voor wandelpad en natuurstroken in Stadsbroek (plan, uitvoering in 2015), tweede tranche NL IJsseldelta (2012 -2015) met subsidie t.b.v. fietspad over geluidswal langs Hasselterweg - Natuurcompensatie Stadshagen gerealiseerd bij weidevogelboerderij (en deels bezuinigd)
	Netwerk van recreatieve routes		
14	Groene ster	Realisering ontbrekende schakels en oplossen knelpunten in best. routes - recreatieve voorzieningen - natuurontwikkeling -verb. belevingswaarde route	- Recreatieve fietspaden langs Vecht en Zwarte Water en bij Windesheim zijn verbreed - Beekmanpad en Schellerdijkpad zijn verbreed - Westerveldse Aa pad tussen Boerendanserdijk en Kuijterhuislaan gereed - Selhorstpad bij Zalné gereed - Hertenbergpad bij Spoolde gereed - Steenweteringpad gereed - Hoog Zuthemerpada gereed - Marslandenpad gereed - Tweede tranche NL IJsseldelta (2012 -2015) Subsidie beschikt tbv fietspad over geluidswal langs Hasselterweg - Nog ontbrekende schakels staan in Structuurplan
	Nieuwe onderdelen Aanvullend op GBP		
14A	Planmatige reconstructie van bestaand groen	-	Vanaf 2004 zijn Jaarplannen Licht op Groen opgesteld en maatregelen zijn uitgevoerd

	Voortgezette groene beleidsvorming	Omschrijving maatregel	Stand van zaken oktober 2014
15	Functiezonering	Zonering naar de functies Gebruik, Natuur en Beeld van de Hoofdgroenstructuur en beschrijving.	Gereed, vergt "up to date" houden
16	Methode/richtlijn groene inbreng wijkactieplannen	Ontwikkeling van een methode hoe om te gaan met wijkspecifieke groenstructuur en de identiteit v.h. groen	N.v.t. wel BOR-systeem ontwikkeld Vernieuwing in studie t.b.v. bezuinigingen 2013 e.v.
17	Actualisatie Bomenstructuurplan	Vernieuwing van het Bomenstructuurplan 1979 met opsomming van maatregelen ter verbetering.	Bomenbeleid en -beheer gereed Groene kaart / Bomenbeleid gereed
18	Opstellen beheersvisies grote groengebieden	Het op basis van gebiedsanalyses en gesignaleerde knelpunten opstellen van een toekomstvisie voor het beheer en de ontwikkeling van een van de 14 grote groengebieden.	Deels gereed en in ontwikkeling
19	Toekomstvisie begraafplaatsen	Een lange termijn notitie over de gemeentelijke begraafplaatsen inzake capaciteit, locatie en uitbreidingsstudies.	Gereed Door PUV
20	Beleidsnota's recreatief gebruik	Het opstellen van de beleidsnotities 'volkstuinten' en 'speelruimtebeleid'.	Recreatievisie 2004 gereed Speelruimtebeleid gereed
21	Stimulering particulier groen/natuur	Het ontwikkelen van stimuleringskaders voor het in stand houden en verbeteren particulier groen	Dit is alleen ontwikkeld voor het buitengebied door implementatie Groene en Blauwe Diensten Zwolle/Kampen/Zwartewaterland en oprichting Stichting Particuliere Landschapsdiensten IJsseldelta plus (SPLIJ+)
-	Kartering en monitoring	Het digitaal bijhouden basisgegevens natuur en recreatie en monitoring van de ontwikkelingen.	Lid van Nationale databank Flora en Fauna Natuurmonitoring is in ontwikkeling i.s.m. prov. waterschap en terreinbeherende instanties en circa 80 vrijwilligers . Onderzoeken naar gebruik parken en stadsranden in 2005 en 2012 (O&S)
-	-	-	Toekomstperspectief Landbouw gereed
-	-	-	Visie Buitengebied gereed
-	-	-	Landschaps Ontwikkeling Plan (LOP) Zwolle Zwartewaterland Kampen gereed en vastgesteld door de Raad
-	-	-	Bestemmingsplannen Buitengebied in 2013 gereed